

СМИСЛ ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ОСОБИСТОСТІ: МИКОЛА ЄВТУХ

Микола Євтух народився 26 червня 1938 року в місцині, яка постійно омивається водами. Звідси й похідна назва селища – Зарічне, що, як твердять односельці, засноване 27 вересня 1480 року неподалік від ушавленого міста Рівне. Тут від діда-прадіда проживали всі, хто належав до батьківського кореня. У родині Бориса Євтуха (1911 – 1983) та його дружини Степаниди Євтух (1909 – 1990) зростала китиця діточок; у десятероособовій сім’ї їхній син Микола виділявся, либонь, особливою внутрішньою зібраністю, моральною озброєністю перед лицем такого нелегкого часу, коли дитинство стає порою раннього змушніння. Що й казати, бо ж той часовий вододіл припав мрії багатьох, а дітей війни – насамперед. Та, на щастя, Микола Євтух явив самодостатність особистості, якщо за моїм спостереженням, то від босоногого дитинства. Над ним тяжіло вміння шукати й знаходити достойне опертя не в навколишньому світі, а у собі самому; тоді той світ довкола поставав його власним, може, в образі такого собі “жовтого князя” з-під пера Василя Барки... Звісно, не раз не два виникали питання на кшталт “Хто вирощує хліб і хто його відбирає від хлібороба”? Адже ще живим страхом стелилася правда про нечуваний образ голодної смерті, що косила голодом мільйони людей з-над Дніпра. Може, тому швидко утвердилося його життєве кредо – служити людям добром навіть за умов, коли логіка подій упосліджує риси характеру. Головний висновок, до якого ще під стріхою родинної домівки дійшов самотужки Микола Євтух, – це прямувати до вершини знань. Тепер він відає про першоджерело – золотослів про силу розумного начала належить Григорію Сковороді: “Не той дурний, хто не знає..., але той, хто знати не хоче”.

Опісля закінчення Заріченської середньої

школи припасували трудові будні – від 1956-го працює завідувачем клубом у селі Привітівка. Звідси невдовзі стежинка повела Миколу Євтуха до міста Лева, де упродовж 1957 – 1962 рр. навчався на філологічному факультеті у Храмї науки з Франковим ім’ям. По успішному завершенню студій понад сім літ утверджує своє покликання як вчителя української мови та літератури у Львівських середніх школах. Тут молодий педагог неустанно прилучає шкільну молодь до найбільшого маєтку українського народу – його мови, історії, культури загалом. Сьогодні важко уявити, які “Дніпрові пороги” були на перешкоді кожному, хто на Франковій землі чесно плекав наприкінці 60-х почуття любові до Шевченкової Вітчизни, хто, не сповідаючи конформізму, сів зернинки віри у її кращу будучність. Хіба забудуться лекції Михайла Рудницького? Улюблений професор завжди охоче оповідав про свого побратима – академіка Михайла Возняка, одного з кращих знавців життєвого й творчого подвигів Івана Франка. Ні, нема нічого дивного, як зауважити: вчителя вабила наука. Тому й закономірно, що у вересні 1969 року Микола Євтух складає в місті над Дніпром вступні іспити в аспірантуру. Не маймо сумніву: аспірант відділу історії педагогіки Київського науково-дослідного інституту усім еством був у вирі дослідницьких пошуків, що припали на 1969 – 1972 рр. і завершилися успішним захистом кандидатської дисертації (1974). Власне, відтоді, як оселився в аспірантському гуртожитку, Київ став для молодого науковця своєрідним горнилом для теоретичного обґрунтування засад формування національної освіти, можливостей дієвого застосування в практиці національних культурно-освітніх традицій українського народу. У цьому зв’язку він чимало зробив у 1972 – 1978 рр. як вчений секретар Ради по координації наукових

досліджень в галузі психолого-педагогічних наук в Україні.

Що важливо для Миколи Євтуха, автора багатьох ґрунтовних праць?

Проте вчений завжди прагне створити цілісну систему змісту освіти, осмислює основи педагогіки та психології вищої школи, розгортає концептуально вагомі ідеї з історії педагогічної думки в Україні, Чехословаччині, Англії, Франції, Угорщині, Польщі.

90-ті роки принесли авторитетному педагогу визнання – вчене звання професора (1991), присуджено другу премію Міністерства освіти України (1992), обрання членом-кореспондентом АПН України (1994), Почесне звання “Заслужений працівник народної освіти України” (1995).

Заслугове на увагу докторська дисертація “Розвиток освіти і педагогічної думки в Україні (кінець XVIII – перша половина XIX століття)”, яку Микола Євтух захистив 1996 року.

Микола Євтух – вчений поважний, а до того ж він – людина богомільна. Тому й не дивно, що 1997 року саме він брав участь в організації першої Міжнародної духовно-світської конференції, що під егідою ООН була покликана об’єднати науковців, з одного боку, та представників духовенства – з іншого. За численні ініціативи, що спричиняли допомогу немічним, бідним і сиротам, він по праву був удостоєний таких нагород, як орден святого рівноапостольного Володимира (1997), орден преподобного Нестора Літописця (1999), а відтак – орден Різдва Христового (2004). Хто заперечуватиме, що відзнаки не ушляхетнюють шляхетних? І водночас заслужене видіння сприймається як вияв справедливості, що окреслює певний факт, уявлення про життєвий ужинок його носія. Ось, наприклад, яскраві свідчення: Микола Євтух визнаний Американським біографічним інститутом Людиною 2000 року, обраний членом наукової Ради експертів-консультантів цього поважного

інституту; Академія наук Угорщини нагородила Миколу Євтуха як представника української педагогічної думки срібною медаллю св. Іштвана “за розвиток і зміцнення наукових зв’язків між Україною та Угорщиною”. Це сталося у жовтні 2002 року.

А ось зовсім-зовсім недавно його нагороджено орденом “За заслуги” Указом Президента України від 16 травня 2013 р.

На конкурсі кращих наукових робіт НАПН України підручник “Культура взаємин” посів перше місце в номінації “Кращий підручник” за 2013 рік.

Ім’я академіка Миколи Євтуха добре відоме не лише в Україні, але й за її межами. Він – іноземний член Російської академії освіти, академік Міжнародної слов’янської академії освіти ім. Я.А. Коменського, Міжнародної академії наук педагогічної освіти (Москва), заслужений професор Київського національного лінгвістичного університету, почесний доктор Східноукраїнського Національного університету імені Володимира Даля, Інституту вищої освіти НАПН України, Кримського гуманітарного університету (м. Ялта), Міжнародного економіко-гуманітарного університету “РЕГГ”. Про нього добре слово віднайдемо в авторитетних виданнях на кшталт:

“Україна наукова. Національна академія педагогічних наук України” (2010), “Літопис досягнень сучасної України” (2011); “Успішні професіонали України” (2011), “Золота книга України” (2012); “Золотий фонд нації” (2012), “Літопис освіти і науки України. Історія. Сьогодення. Перспективи” (2013).

Відомо, що кожна зустріч з небуденною людиною спонукає до рефлексій. Одна з них є присутньою, якщо враження від співрозмовника несе передбачення – завтра зерно односторонності дасть нові плоди. У цьому й полягає узвичаєний для нього код його життєвих устремлінь і наукових змагань.

*Микола Зимомря, доктор філологічних наук,
член Національної спілки письменників України
Ігор Добрянський, доктор педагогічних наук,
Заслужений працівник освіти України*

Стаття надійшла до редакції 25.06.2013

